

Iwona Górny

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krakowie

Kultura obrazkowa

Cackowska Małgorzata, Dymel-Trzebiatowska Hanna, Szyłak Jerzy (red.),
Książka obrazkowa. Wprowadzenie, Poznań 2017.

Koniec XX i początek XXI w. to ponowny rozwój społeczeństwa obrazkowego. Może kojarzyć się z rysunkami naskalnymi ludzi pierwotnych, ale nasza komunikacja, ograniczona czasem, „motywowana” pośpiechem rozwija się w kierunku treści — obrazu. Obraz przyjmuje w naszej cywilizacji ponownie rolę słowa. W galeriach od dawna mówiło się o sztuce zaangażowanej politycznie czy społecznie, o treściach zawartych w obrazie artysty, często zawołowanych, i nie było to czymś wyjątkowym. Jako forma sztuki, książka obrazkowa to zwykle współzależność obrazów i słów, to w różnej edytorskiej formie zaprezentowana treść. Trudno niekiedy powiedzieć, gdzie jest granica między książką obrazkową a ilustrowaną, kiedy jest to przedmiot sztuki, a kiedy przekaz treści. Te pojęcia jeszcze przez wielu odbiorców są używane wymiennie. Badania akademickie tego zagadnienia rozpoczęły się pod koniec XX w. w USA. W Polsce doczekaliśmy się właśnie opracowania wyjaśniającego terminologię, historię książki obrazkowej, jej typologię, potencjał naukowy oraz wpływ na rozwój kulturowy najmłodszych i dorosłych. W *Encyklopedii wiedzy o książce* z roku 1971 definicja książki obrazkowej brzmi bardzo prosto — jako zbiór barwnych obrazków, niekiedy opatrzonych krótkim tekstem, przeznaczonych dla dzieci, analfabetów lub osób słabo czytających. Książkę obrazkową utożsamiano również z komiksem. Nowe technologie, pokolenie smartfonu, multimediiów, piktogramów, potrzeba szybkiej, skrótovej komunikacji powoduje, że książka obrazkowa przeżywa renesans i nie jest skierowana tylko do dzieci, a już na pewno nie do analfabetów. Książkę obrazkową trzeba umieć czytać.

Małgorzata Cackowska, Hanna Dymel-Trzebiatowska i Jerzy Szyłak rozwinęły tytuł o słowo *Wprowadzenie*. Rzeczywiście można użyć i szerszego pojęcia — monografia. Opracowanie to dotyczy książki obrazkowej od jej początków do czasów

współczesnych, bogatych w szybko zmieniające się obrazki książek cyfrowych. W siedmiu artykułach omówiono podstawowe zagadnienia związane z książką obrazkową. W ostatnim tekście przedstawiono historię rozwoju tego rodzaju lektury na przykładzie Skandynawii. Hanna Dymel-Trzebiatowska (*Książka obrazkowa w Skandynawii dawniej i dziś: od drzeworytów po medium dla wszystkich*) argumentuje to szczególnie wysokim rozwojem literatury obrazkowej w tym rejonie i z powodzeniem podaje przykłady.

Książka obrazkowa. Wprowadzenie pod redakcją Małgorzaty Cackowskiej, Hanny Dymel-Trzebiatowskiej i Jerzego Szyłaka pozwala zapoznać się z analizą takiej formy książki. Podkreślono prace kilku badaczy, których teorie jednak nie przyjęły się i trzeba było wrócić do nich po kilkunastu latach, np. Janiny Wiercińskiej (lata 70. XX w.). Cykl artykułów otwiera praca Małgorzaty Cackowskiej (*Współczesna książka obrazkowa — pojęcie, typologia, badania, teorie, konteksty, dyskursy*), w której przedstawione zostały analizy i badania nad książką obrazkową, powstanie pojęcia i teorie poszczególnych badaczy tej formy literackiej i edukacyjnej. Autorka zwróciła uwagę na pierwszą monografię poświęconą polskiej książce obrazkowej wydaną w języku angielskim dopiero w 2016 r. (wydanie polskie 2017 r.) pod redakcją Małgorzaty Cackowskiej oraz Anity Wincencjusz-Patyny i Grażki Lange. Kolejne artykuły to przekłady autorów obcych: Kristin Hallberg — *Literaturoznawstwo a badania nad książką obrazkową* oraz Bettiny Kummerling-Meibauer i Jorga Meibauera — *Pierwsze ilustracje, pierwsze koncepty: książki wczesnokonceptowe*. Książki wczesnokonceptowe miały istotny wpływ na wczesną alfabetyzację, jak również na zmiany na rynku wydawniczym książek dla dzieci. Potrzeba dostosowania języka, pierwszych słów w rozwoju dziecka i możliwości „wspólnego czytania” takich książek przez rodziców dzieciom, powoduje że ta sama książka jest za każdym razem inna.

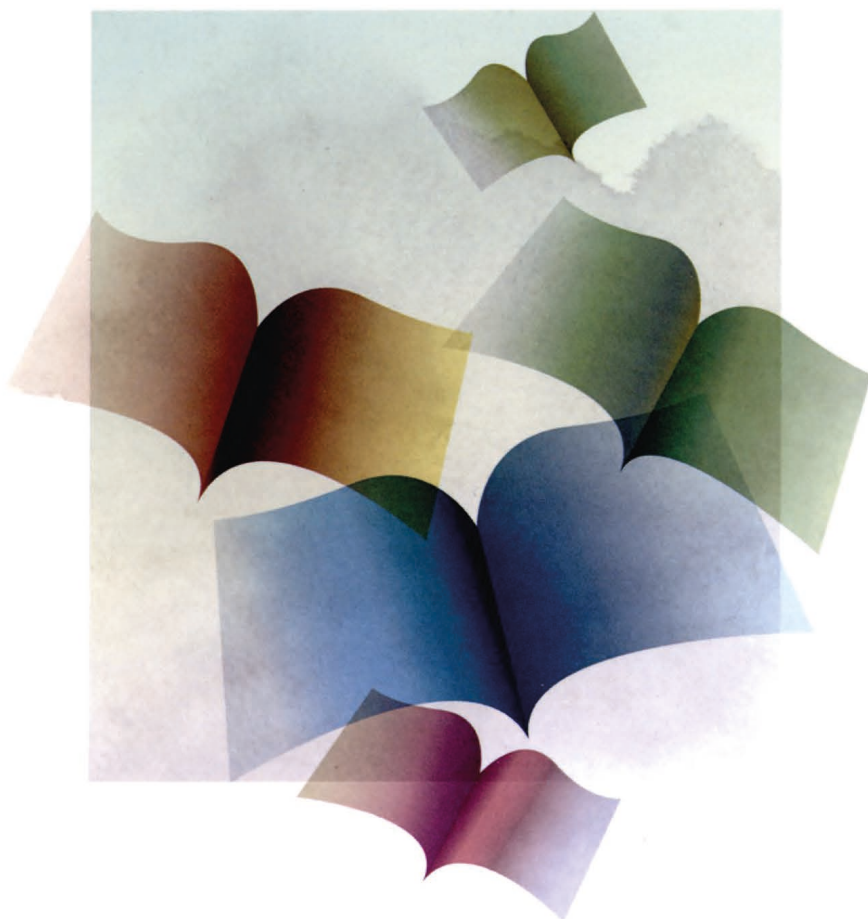
Michał Zajac w tekście *Cyfrowe książki obrazkowe — picturebook apps* analizuje cyfrowe aplikacje książkowe. Przedstawia najlepsze cechy cyfrowych lektur, m.in. łatwość ich obsługi, większą atrakcyjność niż tradycyjnej formy książki drukowanej. Autor zwraca uwagę na ludyczność — radosną zabawę i grę, która jest cechą książki cyfrowej, chociaż tradycyjnie nie jest kojarzona z czytaniem. „Czytanie” równoczesne z „tworzeniem” książki cyfrowej ma również wady i braki: różne mogą być ich zakończenia w zależności od wybranej drogi (kliknięcia) przez korzystającego. Autor sugeruje nowe rozwiązania mające na celu ulepszenie multimedialności czy interakcji w cyfrowych tekstach, a swoje opracowanie uzupełnia podając tytuły polskich obrazkowych książek cyfrowych.

Kolejny tekst (*Komiksy i książki obrazkowe. Miejsca wspólne*) to próba pokazania cech podobnych książki obrazkowej i komiksu. Jerzy Szyłak zwraca uwagę na punkty styeczne, a przy tym uwypukla też duże różnice między obiema formami przekazu. Tekst jest interesujący i bardzo potrzebny, szczególnie w kontekście definicji umieszczających obie te nazwy wymiennie, bowiem tradycyjne podejście nie pozwala czasami czytelnikowi jednoznacznie odróżnić tych form. Au-

Redakcja

MAŁGORZATA CACKOWSKA
HANNA DYMEL-TRZEBIATOWSKA
JERZY SZYŁAK

KSIĄŻKA OBRAZKOWA. WPROWADZENIE

INSTYTUT
KULTURY
POPULARNEJ

tor omawia dwujęzyczność, relacje między obrazem a słowem. Strategia fabuły, narracyjność, ideowe zaangażowanie — te elementy książki wchodzą w relację z odbiorcą. Szyłak zwraca uwagę na stosunek samych twórców do swoich prac. Ten podział między książką obrazkową — przede wszystkim dla dzieci — a komiksem, kojarzonym z odbiorcą dorosłym, już wyrobionym literacko, stale będzie wysuwał się na plan pierwszy. Książka obrazkowa dla dorosłych, począwszy od albumów malarstwa czy fotografii po książeczki do malowania, ma duże znaczenie. Kolejny tekst autorstwa Magdaleny Howorus-Czajki *Gra ze sztuką w książce obrazkowej* jest próbą przedstawienia fenomenu książki obrazkowej będącej na pograniczu edukacji, literatury, sztuki, terapii. Temat został omówiony na przykładach i uzupełniony zbiorem literatury przedmiotu i podmiotu.

Warto podkreślić, że opracowanie — *Książka obrazkowa. Wprowadzenie* pod redakcją Małgorzaty Cackowskiej, Hanny Dymel-Trzebiatowskiej i Jerzego Szyłaka oferuje zainteresowanym bogatą bibliografię. Każdy artykuł podaje fachową literaturę przedmiotu, a przypisy w tekstach nie ograniczają się jedynie do adnotacji bibliograficznych, zawierają również wyjaśnienia i dopowiedzenia autorów. Lista terminów i pojęć omawianych w artykułach oraz noty o autorach i ich zainteresowaniach zawodowych zamieszczone zostały na końcu opracowania.

Lektura warta jest polecenia. Autorzy w sposób przystępny, bardzo szeroko traktują temat książki obrazkowej, omawiając różne obszary jej badania. Artykuły są treściwe, tezy poparte konkretnymi przykładami, poszerzają wiadomości na temat książki obrazkowej, komiksu, powieści graficznej i związanych z nimi zagadnień. Praca Małgorzaty Cackowskiej, Hanny Dymel-Trzebiatowskiej i Jerzego Szyłaka skłania do refleksji, otwierając dyskusję nad przyszłością tej formy literatury.